

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

**Městská a patrimoniální správa
(Studijní opora pro kombinovanou formu studia
bakalářského studia Archivnictví-historie)**

PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové

2017

1/

Anotace předmětu:

Předmět *Městská a patrimoniální správa* vhodně doplňuje základní strukturu povinných předmětů studijního oboru Archivnictví – historie. Pozornost bude věnována výkladu vývoje městské a patrimoniální správy, a to až do roku 1848.

Rozsah výuky: 6 hodin

Struktura předmětu:

- 1/ Motivační přednáška – seznámení s náplní předmětu a jeho využitelností v dalším studiu a praxi; přehled základní literatury k tématu;
- 2/ výklad městské správy od 13. století do roku 1547;
- 3/ výklad městské správy v letech 1547-1740;
- 4/ výklad městské správy v období let 1740-1848;
- 5/ výklad patrimoniální správy do roku 1526;
- 6/ výklad patrimoniální správy v letech 1526-1848.

Základní a použitá literatura:

Jan Janák – Zdeňka Hledíková, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.

Jan Janák – Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005. (Hlavní výukový text.)

Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1997.

Karel Malý – Florian Sivák, *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*, Jinočany 1993.

Časopisy a sborníky: Archivní časopis

Sborník archivních prací

Rozšiřující literatura k jednotlivým tématům viz bibliografické přílohy za jednotlivými kapitolami in: Jan Janák – Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 225-228 a 237-238.

2/ Výklad městské správy od 13. století do roku 1547

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem městské správy do roku 1547. Tematický blok navazuje na kurz Základních správních pojmů.

Věnujte pozornost zvláště těmto pojmům a tématům:

Počátky českých a moravských měst, městské právo, města královská, města poddanská, sociální struktura městského obyvatelstva, středověké podoby městské správy, středověké městské soudy, městská rada, rychtář, privilegovaná města, věnná města, horní města, města v době husitské a pohusitské, zápas měst a šlechty, komorní města, specializované úřady městské správy, zvláštní místní práva

Královská města kolem roku 1400¹

¹ Petr Čornej, *Dějiny země Koruny české I*, Praha 1993, s. 136.

Doporučená literatura:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 202–217.

Úkoly k procvičení

Popište formování městské sítě v Čechách a na Moravě.

Charakterizujte vývoj městského práva v Čechách a na Moravě.

Popište proces formování městské rady a vývoj jejích kompetencí.

3/ Výklad městské správy v letech 1547–1740

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem městské správy od roku 1547 do roku 1740. Tematický blok navazuje na kurz Základních správních pojmů.

Věnujte pozornost těmto pojmům:

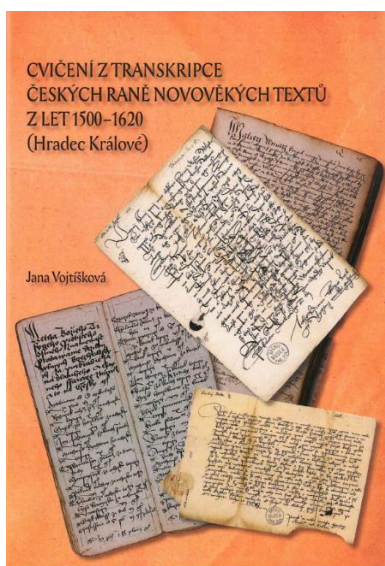
Protihabsburský odboj a politicko-hospodářské sankce uplatněné vůči provinilým královským městům, císařský rychtář, vývoj městského soudnictví (včetně apelačního soudu), Koldínova Práva městská, privilegovaná města v době pobělohorské, vývoj městské správy v době po třicetileté válce

Doporučená literatura:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 217–221.

Pomůcka k procvičování základních pojmů z oblasti městské správy, a to velmi vhodně na dobovém materiálu, který má vypracovaný podrobný komentář:

Jana Vojtíšková, *Cvičení z transkripce českých raně novověkých textů 1500–1620 (Hradec Králové)*, Hradec Králové 2014.

Úkoly k procvičení

Popište průběh protihabsburského odboje a podobu politicko-hospodářských sankcí uvalených na potrestaná královská města.

Charakterizujte podobu předbělohorského městského soudnictví.

Popište vývoj městské správy po skončení třicetileté války.

Veduta Hradce Králové z počátku 17. století²

²https://cs.wikipedia.org/wiki/Hradeck%C3%BD_kraj#/media/File:Zmen%C5%A1en%C3%A1_veduta_Hradce_Kr%C3%A1lov%C3%A9_z_roku_1602.jpg, cit. 16. 11. 2017.

4/ Výklad městské správy v období let 1740-1848

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem městské správy od roku 1740 do roku 1848. Tematický blok navazuje na kurz Základních správních pojmů.

Věnujte pozornost těmto pojmům a tématům:

Tereziánské reformy městské správy, josefínské reformy městské správy (regulace magistrátů), podoba městské správy v 1. polovině 19. století

Veduta Prahy z doby po roce 1740³

K těmto dílčím tématům si prostudujte:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, s. 222–225.

Úkoly k procvičení

Popište zásahy státu do podoby městské správy za vlády Marie Terezie.

³ <https://www.kampocesku.cz/clanek/21493/prazske-veduty-18.-stoleti>, cit. 16. 11. 2017.

Charakterizujte průběh regulace magistrátů jako součást rozsáhlé soudní reformy Josefa II.

Popište vývoj městské správy v 1. polovině 19. století.

5/ Výklad patrimoniální správy do roku 1526

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem patrimoniální správy do roku 1526. Tematický blok navazuje na kurz Základních správních pojmů.

Věnujte pozornost těmto pojmům a tématům:

Formování patrimoniální správy, Konrádova statuta, lenní systém, české a emfyteutické právo, vesnická samospráva do roku 1526, uzavírání panství a utužování poddanství

Odvod dávek ve středověku⁴

K těmto dílčím tématům si prostudujte:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, s. 229–231.

⁴ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Urb%C3%A1%C5%99#/media/File:Urbar.jpg>, cit. 16. 11. 2017.

Úkoly k procvičení

Popište dlouhodobý proces formování patrimoniální správy.

Vysvětlete pojmy: české a emphyteutické právo.

Popište podobu vesnické samosprávy ve středověku.

6/ Výklad patrimoniální správy do roku 1848

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem patrimoniální správy do roku 1526. Tematický blok navazuje na kurz Základních správních pojmů.

*Patent o zrušení nevolnictví (1781)*⁵

⁵ <http://zskaznejov.webnode.cz/products/a1781-patent-o-zruseni-nevolnictvi/>, cit. 14. 11. 2017.

Věnujte pozornost těmto pojmům a tématům:

Podoba vrchnostenské kanceláře v době předbělohorské, vesnická samospráva, zásahy státu do systému patrimoniální správy, patent o zrušení nevolnictví, zrušení poddanství

K těmto dílčím tématům si prostudujte:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, s. 231– 237.

Úkoly k procvičení

Popište vývoj patrimoniální správy po třicetileté válce.

Charakterizujte zásahy státu do systému patrimoniální správy (počínaje robotními patenty).

Věnujte pozornost zániku patrimoniální správy.

Ukázka zápočtového testu

- 1/ Vysvětlete stručně pojmy: purkrabí, pojezdny, emfyteutické právo.
- 2/ Popište průběh soupeření měst a šlechty v Čechách a na Moravě.
- 3/ Charakterizujte podrobněji privilegovaná města a vyjmenujte je.
- 4/ Popište zánik patrimoniální správy v Čechách a na Moravě.